

Julia Podwysocka
Uniwersytet Szczeciński

TRAVEL COACHING JAKO FORMA EDUKACJI USTAWICZNEJ LUDZI DOROSŁYCH

Wstęp

Żyjemy w dobie szybko zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych, przekształceń struktur zawodowych, przemian cywilizacyjnych. Intensywne zmiany dokonują się na arenie politycznej, ekonomicznej, kulturowej, demograficznej, obyczajowej, rodzinnej i innej¹. Permanentny rozwój nowych technologii zostawia niepodważalne ślady w środowisku kulturowym współczesnych ludzi; pociąga za sobą potrzebę modyfikacji wszystkich dziedzin życia, w tym stosunków międzyludzkich. W biegu przemian historii społeczeństwa naszego globu rozrastają się i stają się coraz bardziej złożone. Ta niejednorodność rzeczywistości wywołuje potrzebę zaspokojenia populacji w nową wiedzę przydatną w szybko zmieniającym się świecie². Mają w tym udział przede wszystkim nowoczesne technologie, które pozwalają za pomocą kilku kliknięć połączyć się z najodleglejszymi zakątkami świata, dotrzeć do niezliczonej liczby informacji, wirtualnie pokonać przestrzeń i oglądać w czasie rzeczywistym wydarzenia dziejące się w miejscach oddalonych o setki tysięcy kilometrów. W gąszczu komunikatów rodzi się konieczność ich weryfikacji, selekcji i interpretacji, by podejmować decyzje, co jest wartościowe i przydatne. Społeczeństwo informacyjne przekształca się w społeczeństwo wiedzy³. Ludzie mają dostęp do wiadomości, ale potrzebują wiedzy, która pozwoli na przekształcanie informacji, tak by służyły one odbiorcy i były dla niego użyteczne.

To ogromne przyspieszenie cywilizacyjne powoduje również zmiany w edukacji⁴, która staje się edukacją ustawiczną (permanentną), zatem nie kończy się tylko na zdobyciu wykształcenia w okresie dzieciństwa i młodości, lecz trwa przez całe życie i obejmuje swoim

¹ B. Misztal, *Teoria socjologiczna a praktyka społeczna*, Kraków 2000, s. 143–157.

² J.H. Turner, *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowanie*, przeł. E. Różalska, Poznań 1994, s. 193–205.

³ K. Materska, *Informacja w organizacjach społeczeństwa wiedzy*, Warszawa 2007, s. 303–308.

⁴ W. Cellary, *Społeczeństwo informacyjne czy społeczeństwo wiedzy?*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/313-społeczenstwo-informacyjne-czy-społeczenstwo-wiedzy> [06.11.2017].

zasięgiem ludzi dorosłych. Jej cechą jest ciągły charakter i nieprzerwane trwanie, rozumiane jako proces zintegrowany ze wszystkimi obszarami życia, które stanowią nierozdzielną część edukacji ustawicznej⁵. Edukacja permanentna jest procesem wielowymiarowym, opartym na czterech filarach zdefiniowanych przez raport Jacques'a Delorsa: uczyć się aby wiedzieć, uczyć się, aby działać, uczyć się, aby żyć wspólnie z innymi i uczyć się, aby być⁶. *Biała Księga Komisji Europejskiej „Nauczanie i uczenie się – na drodze do uczącego się społeczeństwa”* ukazuje, że model społeczeństwa przyszłości związany jest z procesem edukacji ustawicznej prowadzącej do ukształtowania społeczeństwa uczącego się⁷.

Problematyka teorii i praktyki edukacji ustawicznej należy do przedmiotu badań subdyscypliny pedagogicznej, nazywanej andragogiką; zajmuje się ona procesem całościowego uczenia się ludzi⁸, którzy ukończyli edukację formalną. Podkreśla się „specyfikę człowieka dorosłego jako ucznia [...] z doświadczeniem zawodowym, życiowym, społecznym, obywatelskim i rodzinnym. Dorosłego, który jest uczniem, ale uczniem samodzielnym w kierowaniu swoim życiem. Uczniem, który dokonuje samodzielnie wyborów”⁹. W niniejszym artykule poprzez analizę literatury podejmę próbę przedstawienia *travel coachingu* jako formy edukacji ustawicznej ludzi dorosłych.

Problematyka *travel coachingu* jest zagadnieniem nowym i złożonym. W Niemczech Julia Zimmermann i Franz Neyer przeprowadzili badania naukowe dotyczące wpływu podróży na ludzką osobowość¹⁰. Jednakże sama praktyka *travel coachingu* rozwija się w Polsce dopiero od 2013 roku¹¹, dlatego nie istnieją jeszcze badania naukowe dotyczące tej problematyki. Niniejszy artykuł jest pierwszą w Polsce naukową publikacją dotyczącą tego zagadnienia, ma zatem na celu poznawcze przybliżenie zagadnienia. Podjęta zostaje tu próba ukazania, w jaki sposób *travel coaching* łączy się ze współczesną edukacją ustawiczną. Jest to problematyka ważna z punktu widzenia aktualnej praktyki pedagogicznej, warto więc zwrócić na nią uwagę zarówno tylko pedagogów praktyków, jak i również pedagogów teoretyków i badaczy edukacji ustawicznej.

Travel coaching jest skierowany do ludzi dorosłych. Przemiany cywilizacyjne sprawiły, że pojęcie „człowiek dorosły” bywało różnie definiowane. Ustalenia terminologiczne są ważne dla podejmowanej w tym artykule problematyki, ponieważ jej adresatem są osoby dorosłe. Podstawowym pojęciem pedagogicznym korespondującym z terminem „człowiek

⁵ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I, red. T. Pilch, Warszawa 2003, s. 985.

⁶ J. Delors, *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb*, przeł. W. Rabczuk, Warszawa 1998, s. 85–98.

⁷ *Biała Księga Komisji Europejskiej „Nauczanie i uczenie się – na drodze do uczącego się społeczeństwa”*, Warszawa 1997, s. 5–51.

⁸ M. Muszyński, M. Wrona, *Teoria uczenia się egzystencjalnego i transformatywnego. Możliwości wykorzystania wiedzy andragogicznej w praktyce coachingowej*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu – Akademii Leona Koźmińskiego” 2014, nr 1, s. 31.

⁹ B. Stachowiak, *Nauczyciel andragog wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego*, [w:] *Nauczyciel andragog we współczesnym społeczeństwie*, red. W. Horyń, J. Maciejewski, Wrocław 2010, s. 145.

¹⁰ J. Zimmermann, F.J. Neyer, *Do we become a different person when hitting the road? Personality development of sojourners*, <http://psycnet.apa.org/buy/2013-20588-001> [24.02.2018].

¹¹ Kreta 2013. Wyprawa coachingowa, <http://coachingtravel.pl/?portfolio=kreta-2013> [24.02.2018]; Paryż – szkolenie Clean Coaching, <https://evenea.pl/imprezy/szkolenia/75014-paris/paryz-szkolenie-clean-coaching-100565/> [24.02.2018].

dorośli” jest kategoria „edukacja ustawiczna”. Podjęłam się próby ukazania tej kategorii w myśli pedagogicznej, aby nakreślić tło dla pojawiającego się nowego procesu, który nie jest oderwany od dorobku historii, lecz jest w niej głęboko zakorzeniony. Definiując sam *travel coaching*, nie zamierzam przedstawiać związanej z nią polemiki, gdyż takowa jeszcze nie istnieje. Z tego powodu przytaczam rozumienie, jakie pojawia się wśród praktyków. *Travel coaching* w praktyce realizowany jest między innymi przez Macieja Bennewicza, Roberta Łęzak, Kalinę Grela-Łęzak, Beatę Marciniak i Julię Podwysocką¹². Jak pisze Maciej Bennewicz, *travel coaching* to „świadoma podróż, podróż odmienna, w której każdy dzień, każde zjawisko przyrody, skała, plaża, kościół, uliczka może być inspiracją do zmiany, do odkrywania siebie”¹³. Wartościowe są działania zmierzające do tego, aby teoria naukowa podążała za praktyką, dając odpowiedzi dotyczące jej efektywności i skuteczności. Moim zdaniem *travel coaching* jest ściśle powiązany z edukacją ustawiczną; z tego względu w kolejnej części niniejszego artykułu poruszam aspekty wskazujące na słuszność przyjętej tezy, że *travel coaching* to forma edukacji ustawicznej ludzi dorosłych. Ze względu na ograniczone ramy artykułu dokonałam doboru przywołanej literatury; spośród szerokiego zakresu wybrane zostały tylko te pozycje, które uważam za najbardziej wartościowe pod względem naukowym.

1. Dorosłość jako jeden z etapów życia człowieka

Dorosłość charakteryzuje się w pełni osiągniętym rozwojem fizyczno-psychicznym jednostki oraz jej osadzeniem w konkretnej roli społecznej w danej przestrzeni socjologicznej. To powoduje, że proces uczenia się przebiega w inny sposób niż w przypadku dzieci i młodzieży, a skupiony jest przede wszystkim na nabyciu umiejętności potrzebnych do przekształcania środowiska¹⁴. Erick H. Erikson, który wyróżnił i opisał osiem stadiów rozwoju w życiu człowieka, wskazał, że zadaniem dorosłości jest osiągnięcie generatywności, kreatywności, produktywności, które są pozytywnym rozwiązaniem kryzysu tej fazy rozwojowej. W okresie dorosłości podejmuje się decyzje dotyczące realizacji funkcji rodzicielskich i małżeńskich lub wypełnienia wyższej misji i powołania, o których przeświadczony jest człowiek. E.H. Erikson ukazuje, że w każdym stadium rozwojowym człowiek musi pokonać kryzys przypisany do danego etapu życia. Niepomyślny rozwój w okresie dorosłości prowadzi do stagnacji. Pozytywne przejście z poprzednich faz życia doprowadza człowieka do poczucia integracji, bezpiecznego dotarcia do celu podróży, biegu życia¹⁵.

Takie ujęcie dorosłości odpowiada współcześnie realizowanym warsztatom biograficznym i badaniom Joanny Wawrzyniak, która ukazuje, że świadomość wkraczania w ten

¹² Wyprawa z rozwojem osobistym na Krecie, <http://normanbenett.pl/wyprawa-z-rozwojem-osobistym-na-krecie/> [6.11.2017], O nas. Norman Bennet Group, <http://coachingtravel.pl/o-nas/> [6.11.2017]; Beata Marciniak, <http://beatamarciniak.pl/> [6.11.2017]; J. Podwysocka, profil LinkedIn, <https://www.linkedin.com/in/juliapodwysocka/> [6.11.2017].

¹³ M. Bennewicz, *Podróż Bohatera_Kreta*, http://blog.bennewicz.pl/podroz-bohatera_kreta/ [6.11.2017].

¹⁴ D. Demetrio, *Edukacja dorosłych*, [w:] *Pedagogika*, t. 3, red. B. Śliwerski, Gdańsk 2006, s. 113.

¹⁵ E.H. Erikson, *Dzieciństwo i społeczeństwo*, przeł. P. Hejmej, Poznań 2000, s. 257–287.

etap życia jest skoncentrowana wokół aktywności mających związek z karierą zawodową i rodziną. Badaczka rozpatruje wejście w dorosłość z perspektywy zysków i strat, które wiążą się z przejściem z okresu młodości do kolejnego etapu¹⁶. Psycholodzy wskazują na dwudziesty rok życia jako początek dorosłości, która z kolei dzieli się na kilka etapów: wczesną dorosłość, wiek średni, późną dorosłość¹⁷. Anna Birch stwierdziła, że ten okres życia człowieka charakteryzuje się podejmowaniem działań skupionych wokół realizacji własnych zamierzeń, aspiracji i oczekiwań¹⁸.

Aktualne warunki życia podlegają permanentnym zmianom; jak wskazuje Arkadiusz Wąsiński, przekształca się również rozumienie pojęcia dorosłości i osiągnięcia zadowolenia na tym etapie. Słusznie dostrzega on interesującą koncepcję dynamicznej dorosłości, „osiąganej w całym cyklu biegu życia”¹⁹. Dorosłość „stanowi zatem ciągły proces osobowego rozwoju, którego osoba dorosła jest aktywnym i twórczym podmiotem wytyczającym cele i wartości własnego wzrastania”²⁰. Jest rozumiana jako „całociągłe zadanie rozwojowe”. W tak pojmowanej dorosłości człowiek jawi się jako podmiot otwarty na zmiany i doświadczenia, które nie muszą mieć charakteru progresywnego²¹. W kontekście okresu dorosłości szczególną kategorią staje się problematyka edukacji ustawicznej.

2. Edukacja ustawiczna w myśli pedagogicznej

W historii myśli pedagogicznej idea edukacji ustawicznej krystalizowała się wraz z upływem kolejnych stuleci. Już Jan Amos Komeński zwrócił uwagę na to, że pojęcie szkoły może być rozszerzone na wszystkie etapy życia człowieka jako doświadczenie zdobywane w przeciągu całej drogi życiowej. Przedstawił on metaforę szkoły jako świata, w której ludzie uczą się od momentu narodzin aż do śmierci. Jak zauważa Elżbieta Magiera, pedagog ten jest jednym z prekursorów edukacji permanentnej, wychodzącej daleko poza sztywne ramy szkoły²². Czytając wypowiedzi współczesnych pedagogów (między innymi J. Półturzyckiego, L. Turosa, E. Wesołowskiej, T. Wujka, B. Suchodolskiego, W. Okonia, Z. Wiatrowskiego, T. Aleksandra, J. Skrzypczaka, M. Malewskiego) na temat edukacji ustawicznej, odnosi się nieodparte wrażenie, że w wielu z nich wybrzmiewa to samo przesłanie, które już dawno przedstawili działacze Komisji Edukacji Narodowej. Jak niezwykle aktualne są słowa Grzegorza Piramowicza, który w XVIII wieku wskazywał, że szkoła ma być początkiem otwierającym możliwości doskonalenia się na drodze ku zdobywaniu wiedzy.

¹⁶ J. Wawrzyniak, *Warsztaty biograficzne formą analizy wkraczania w dorosłość w kontekście pamięci ludzi starszych*, [w:] *Edukacja ustawiczna dorosłych w europejskiej przestrzeni kształcenia z perspektywy polskich doświadczeń*, red. M. Pakuła, A. Dudak, Lublin 2009, s. 219–224.

¹⁷ *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Warszawa 2008, s. 202–288.

¹⁸ A. Birch, *Psychologia rozwojowa w zarysie*, przeł. J. Łuczyński, M. Olejnik, Warszawa 2005, s. 229–261.

¹⁹ A. Wąsiński, *Znaczenie generatywności w osiągnięciu dorosłości przez współczesnego człowieka*, „Edukacja dorosłych” 2015, nr 1 (72), s. 81–82.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, s. 82.

²² E. Magiera, *Starość w poglądach Jana Amosa Komeńskiego*, [w:] *Życie w starości*, red. B. Bugajska, Szczecin 2007, s. 143–149.

Również w okresie międzywojennym między innymi Władysław Spasowski podkreślał bardzo popularne współcześnie stanowisko, że nie ma etapu w życiu człowieka, w którym można zakończyć proces uczenia się, a samokształcenie trwa w całej rozciągłości egzystencji ludzkiej. Na równoległe kształtowanie umiejętności intelektualnych i społecznych, które są typowe dla współczesnych wyzwań całozyciowego kształcenia, zwracała uwagę Helena Radlińska. Obecne definiowanie edukacji ustawicznej jest zatem zakorzenione w minionych epokach; na ich podstawie Zygmunt Wiatrowski uwzględnia dwa aspekty: 1) kształcenie ustawiczne na przestrzeni całego życia człowieka organizowane przez instytucje i organizacje oraz 2) wszelkie umiejętności nabywane w wyniku doświadczeń jednostki i wchodzenia w relacje interpersonalne²³. Robert J. Kidd w pracy *The Implications of Continuous Learning* zauważa, że gdy mówimy o ustawiczności, mamy do czynienia z kształceniem w pionie, w poziomie oraz w głąb²⁴. Obydwaj autorzy odwołują się do tego, że uczenie się dotyczy edukacji formalnej, związanej z życiem zawodowym, lecz również rozszerza się na wszelkie dziedziny życia i wymiary samodzielnej dynamiki działań człowieka.

R.J. Kidd w charakterystyce edukacji ustawicznej dołącza wymiar „w głąb”, który odnosi się do aktywności związanej z zagospodarowywaniem czasu wolnego, a opartej na głębszej motywacji, u podstaw której leży samokształcenie i indywidualnie odczuwana potrzeba rozwoju oraz samorealizacji wzbogacająca życie²⁵. Człowiek dorosły podejmuje decyzję o powrocie do szkoły czy studiowania, by sprostać nowym zadaniom, nadać się za nowymi wymaganiami pojawiającymi się w życiu prywatnym i zawodowym. Ponadto zaakcentowane zostaje, że człowiek dorosły jako podmiot nieustannie dąży do własnego poznania i do tak zwanego „stawania się sobą”. Z upływem lat i wchodzeniem w różnorodne role zawodowe, rodzicielskie, partnerskie, przyjacielskie i publiczne, człowiek uczy się dystansowania do wydarzeń, równowagi oraz otwartości na akceptację życia, w którym dostrzega nie tyle problemy, ile możliwości²⁶.

Jak zauważa Duccio Demetrio, w okresie życia nazywanego dorosłością może występować również próba rekompensaty i nadrobienia braków w umiejętnościach, które nie miały jeszcze szansy rozwoju w poprzednich fazach życia. Wydarzenia z wcześniejszych faz implikują potrzebę zmiany w okresie dorosłości, polegającą na uzupełnieniu niedociągnięć rozwojowych czy wręcz usunięciu przeszkód, które do tej pory utrudniały funkcjonowanie danej jednostki²⁷. Tutaj pojawia się miejsce na rozwijający się współcześnie *travel coaching*, czyli skierowany do ludzi dorosłych proces dokonywania efektywnych zmian²⁸ i przewartościowywania własnych doświadczeń, który odbywa się w podróży. Nacisk zostaje położony

²³ Z. Wiatrowski, *Podstawy pedagogiki pracy*, Bydgoszcz 2005, s. 355–368.

²⁴ R.J. Kidd, *The Implications of Continuous Learning*, Toronto 1966, passim.

²⁵ J. Półturzycki, *Edukacja ustawiczna w ujęciu Roberta Kidda, Jacques’a Delorsa i polskiej strategii z 2003 roku*, [w:] *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, red. S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2008, s. 69–70.

²⁶ D. Demetrio, *Edukacja dorosłych*, op. cit., s. 117–133.

²⁷ Ibidem, s. 114.

²⁸ J. Podwysocka, *Możliwości wykorzystania procesu coachingu przez nauczycieli pracujących z młodzieżą*, [w:] „Z badań nad tradycją polskiej pedagogiki” 2017, t. 5, s. 87–98.

na odejście od sal wykładowych czy warsztatowych, by oderwać jednostkę od dobrze jej znanego środowiska.

3. Travel coaching

Już Sokrates podkreślał wartość wiedzy zdobywanej autonomicznie, dzięki własnym wysiłkom umysłu, oraz zwracał uwagę na jej wpływ na harmonijny rozwój człowieka²⁹. W procesie zdobywania wiedzy bardzo ważna jest droga niezależnego poszukiwania, która wywołuje zmiany w poszukującym³⁰. *Travel coaching* polega na rozwijaniu samodzielności: samodzielnego myślenia i samodzielnego działania. Coach, podobnie jak Sokrates, używa rozmowy, dzięki której rozmówca odkrywa własną wiedzę i poszerza zakres wiadomości³¹. Rozmowa to dominująca technika wkraczania na wyższy poziom rozwoju, którego zadaniem jest „pomoc danej osobie we wzmacnianiu i udoskonalaniu działania poprzez refleksję nad tym, jak stosuje konkretną umiejętność i / lub wiedzę”³².

Travel coaching to pewnego rodzaju powrót do starożytnej idei szkoły (*schola*). Słowo to bowiem oznaczało pierwotnie spokój, czas wolny, w czasie którego można było się unosić ku wolnej i nieskrępowanej myśli. Był to czas spędzony na rozważaniach dotyczących życia i szczęścia³³, czas kształtowania *paidei*, sztuki życia. Współczesnym językiem nazwalibyśmy ten czas tworzeniem i pracą nad inteligencją społeczną, emocjonalną, prawidłowymi relacjami interpersonalnymi. Również w coachingu występuje metoda nazwana sokratejską; odwołuje się ona do podobnej struktury pytań, które stawiał Sokrates³⁴.

Travel coaching jest swoistym rodzajem coachingu, odbywającym się w podróży. Równolegle realizowane są dwie podróże: podróż fizyczna, związana z odkrywaniem nowych miejsc, oraz wyprawa do własnego wnętrza, polegająca na niepowtarzalnej możliwości spotkania z samym sobą i spojrzenia na swoje życie z perspektywy przemierzanej przestrzeni. Te dwie podróże są ze sobą nierozzerwalnie połączone i wpisują się w ramy edukacji ustawicznej, stanowiąc jedną z jej wielorakich i różnorodnych form. Można je porównać do „podróży bohatera”³⁵ i psychologii biegu ludzkiego życia³⁶. *Travel coaching* występuje tutaj

²⁹ S. Kot, *Historia wychowania*, t. 1, Warszawa 2010, s. 67–70.

³⁰ A. Gancarz, *Heurystyka Sokratesa*, [w:] *Paideia starożytnej Grecji i Rzymu*, red. A. Murzyn, Kraków 2011, s. 47–50.

³¹ Ibidem, s. 41.

³² S. Thorpe, J. Clifford, *Podręcznik coachingu*, przeł. A. Sawicka-Chrapkowicz, Poznań 2013, s. 17.

³³ *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. VI, red. T. Pilch, Warszawa 2007, s. 233.

³⁴ M. Muszyński, M. Wrona, *Teoria uczenia się egzystencjalnego...*, op. cit., s. 42–43.

³⁵ S. Gilligan, R. Dilts, *W podróży bohatera: zasady i procesy życia pełnego sensu i znaczenia*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu – Akademia Leona Koźmińskiego” 2010, nr 1, s. 5–18.

³⁶ E. Sokołowska, *Co psychologia biegu ludzkiego życia może wnieść do praktyki coachingu?*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2011, nr 1, s. 20–38.

jako wspieranie rozwoju³⁷ i usprawnienie działań człowieka poprzez uczenie się kompetencji uznawanych za przydatne dla wzrostu potencjału³⁸. Podstawą tego procesu jest „idea umacniania człowieka poprzez ułatwianie samokształcenia, rozwoju osobistego i poprawy wydajności”³⁹.

Travel coaching jest rozumiany jako proces uczenia się ukierunkowany na własną pracę i samodzielne dochodzenie do wiedzy, w wyniku której następuje rozwój jednostki. Zmiany te dokonują się w czasie rozmowy skoncentrowanej wokół celów i wokół poszukiwania rozwiązań dla pojawiających się w życiu człowieka trudności, w ramach jego ustawicznej edukacji, podnoszenia kompetencji oraz kwalifikacji. *Travel coaching* wspiera podmiotowość i rozwój osobisty naszego *coachee* (osoby coachowanej – człowieka, który przechodzi przez proces coachingu). Bożena Wujec wymienia następujące desygnaty tego procesu: rozwój potencjału, celowość, holistyczne wsparcie, partnerstwo, systematyczny proces, komunikacja, autorefleksja, pokonywanie ograniczeń, krótkoterminowość⁴⁰. Elementy te wkomponowują się w wyznaczniki współcześnie rozumianej edukacji ustawicznej dorosłych.

4. „Zmiana” jako termin łączący *travel coaching* i edukację ustawiczną

Podstawą każdej edukacji, w tym również ustawicznej, jest zmiana: zmiana wiedzy, umiejętności, postaw; zmiana dotyczy wszelkich obszarów życia człowieka. Można także mówić o zmianie w kontekście metodyki edukacji: zmiana metod, form, celów, środków edukacji. Nie dotyczy ona jednej wyodrębnionej formy uczenia się, lecz wiąże się z ich wielością. Formy uczenia się dorosłych mogą obejmować sferę poznania – wówczas będą dotyczyły na przykład zdobywania nowych informacji, technik, wartości, zachowań. Ponadto mogą się odnosić do sfery inteligencji emocjonalnej, jak choćby uczenie się umiejętności prawidłowej komunikacji czy zarządzania sobą w emocjach. Zmiany obejmują wszystkie sfery osobowości, zarówno sferę intelektualną oraz fizyczną, jak i społeczno-moralną. U podstaw edukacji permanentnej ludzi dorosłych leży potrzeba zmiany. To ona powoduje, że dorośli podejmują aktywności skoncentrowane wokół procesu uczenia się⁴¹.

Travel coaching również opiera się na zmianie i podkreśla, jak ważne w wykorzystaniu wszystkich możliwości podróży i osiągnięciu jej celu jest zaangażowanie indywidualne każdego uczestnika. Ta cecha *travel coachingu* zgadza się z założeniami edukacji ustawicznej,

³⁷ P. Smółka, *Podejście oparte na dowodach w coachingu: istota oraz implikacje dla praktyki*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2011, nr 1, s. 5–19.

³⁸ Ł.T. Marciniak, *Pojęcie i odmiany coachingu*, [w:] *Coaching. Teoria, praktyka, studia przypadków*, red. M. Sidor-Rządowska, Kraków 2009, s. 19–21.

³⁹ F. Bresser, C. Wilson, *Czym jest coaching?*, [w:] *Coaching doskonały. Przewodnik profesjonalny*, red. J. Passmore, przeł. B. Grabska-Siwiek, G. Siwiek, Warszawa 2012, s. 34.

⁴⁰ B. Wujec, *Geneza i definicje coachingu*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2012, nr 1, s. 9–14.

⁴¹ D. Demetrio, *Edukacja dorosłych*, op. cit., s. 114.

która wskazuje na fakt, że zaangażowanie osoby dorosłej wzmacnia proces uczenia się ciągłego. Podejmowanie edukacji ustawicznej i *travel coachingu* uwarunkowane jest potrzebą zmiany życia⁴².

Cel *travel coachingu* polega na ewaluacji różnych obszarów życia człowieka i wydobyciu jego zasobów intelektualnych, społecznych, moralnych oraz innych pozwalających uzyskać zmianę. Punkt wyjścia to możliwość modyfikacji dotychczasowego funkcjonowania. *Travel coaching* odbywa się w grupie, dzięki czemu każdy uczestnik ma możliwość namacalnego doświadczenia i towarzyszenia w przemianie pozostałych osób. Dzięki temu każdy może odkryć wielość punktów widzenia przeżywanej rzeczywistości i uświadomić sobie nowe możliwości interpretacji własnej sytuacji. Taki stan rzeczy ukazuje spektrum różnorodnych perspektyw rozwiązania problemów i otwiera na podejmowanie nowych działań. Podróż pozwala przekraczać bariery tkwiące w jednostce, jej lęki, obawy, przekonania, które nie pozwalają na rozwój i trzymają w miejscu – nie tylko w sposób mentalny, lecz często również fizyczny⁴³.

5. *Travel coaching* a andragogiczna teoria uczenia się dorosłych

Jak zauważa Anna Karpińska, szybkie tempo zmian społeczno-kulturowych, naukowo-technicznych i innych wymaga od ludzi specyficznych umiejętności adaptacyjnych, które stanowią warunek prawidłowego funkcjonowania człowieka. Podstawą adaptacji do ciągle zmieniających się warunków życia jest kształcenie ustawiczne, nieustanny rozwój, nieprzerwane uczenie się, które staje się ważniejsze niż wiedza z konkretnego obszaru, która i tak za kilka lat będzie nieaktualna⁴⁴.

W kontekście tych zmian niezwykle istotna okazuje się andragogiczna teoria uczenia się dorosłych. *Travel coaching* opiera się na modelu andragogicznym, który zakłada, że osoby dorosłe uczą się najefektywniej wówczas, gdy widzą potrzebę zdobycia określonej wiedzy i uruchamiają intensywny proces samokształcenia. Samodzielność w zdobywaniu informacji jest typowa dla *travel coachingu*. Coach, zadając pytania, dąży do tego, aby *coachee* sam pragnął znaleźć na nie odpowiedzi. Poczucie potrzeby znalezienia odpowiedzi na zadawane pytania przyspiesza proces uczenia się. „Coaching to odblokowanie potencjału człowieka w celu maksymalizowania jego dokonań. Nie polega na tym, by uczyć kogoś, ale pomóc mu się uczyć”⁴⁵. Dorośli spostrzegają siebie jako ludzi odpowiedzialnych za swoje życie i decyzje w nim podejmowane. W związku z tym proces uczenia się przebiega sprawniej, gdy zanurzony jest w doświadczeniach uczestników i odwołuje się do już posiadanych wiadomości, które w wyniku doświadczeń zbudowały życiową wiedzę. Do tego aspektu modelu andragogicznego również nawiązuje *travel coaching*. To sytuacje życiowe powodują,

⁴² H. Kimsey-House, K. Kimsey-House, P. Sandahl, L. Whitworth, *Coaching koaktywny*, przeł. M. Piechnik-Potęga, Warszawa 2014, s. 21.

⁴³ M. Muszyński, M. Wrona, *Teoria uczenia się egzystencjalnego...*, op. cit., s. 51–54.

⁴⁴ A. Karpińska, *Edukacja szkolna podstawą edukacji całościowej*, [w:] *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, red. S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2008, s. 62–63.

⁴⁵ H. Law, S. Ireland, Z. Hussain, *Psychologia coachingu*, przeł. G. Skoczylas, Warszawa 2010, s. 83.

że ludzie dorośli podejmują się uczestnictwa w edukacji ustawicznej. Zadania życiowe, pojawiające się problemy i potrzeby stymulują wewnętrzną motywację dorosłych⁴⁶; doświadczenia bowiem „nie istnieją niezależnie od osoby, która ich doświadcza, ponieważ to my sami tworzymy je w każdym momencie naszego życia”⁴⁷.

Zakończenie

S. Gilligen i R. Dilts porównują coaching do podróży, której celem jest zbudowanie „życia pełnego sensu i znaczenia”⁴⁸. Wzorując się na metaforze z *Podróży bohatera*, *travel coaching* zachęca uczestników do przekroczenia strefy komfortu, przewartościowania i stworzenia nowej jakości funkcjonowania w poszczególnych rolach społecznych, wydobywania zasobów intelektualnych, społecznych, fizycznych i emocjonalnych. *Travel coaching* jest nierozdzielnie związany z edukacją ustawiczną ludzi dorosłych. *Coachee*, pokonując własne problemy, tworzy nową jakość, która pozwala mu realizować się w okresie dorosłości⁴⁹. Zmiana i rozwój dokonujące się podczas *travel coachingu* sprzyjają urzeczywistnianiu założeń edukacji całożyciowej. Jej permanentny charakter wpisuje *travel coaching* w jedną z form wypełniającą założenia idei społeczeństwa uczącego się.

Podsumowując, *travel coaching* jest jedną z form edukacji ustawicznej ludzi dorosłych, rozumianą jako wyodrębniony rodzaj coachingu odbywający się w podróży. Wspiera rozwój zawodowy i osobisty. Podróż jest tutaj nie tylko metaforą, lecz także fizycznym doświadczeniem, pomagającym w doskonaleniu i wydobywaniu zasobów klienta⁵⁰. Edukacja ustawiczna dokonuje się przez całe życie człowieka i wiąże się z realizacją jego celów, których osiągnięcie może poprawiać jakość funkcjonowania. Podróż ma w sobie zawsze element edukacyjny; a gdy dodamy do niej jeszcze proces coachingu, możemy osiągnąć efekty rozwoju człowieka zgodnie ze stosowaną w edukacji ustawicznej andragogiczną teorią uczenia się dorosłych. Podjęta problematyka jest w naukach społecznych zagadnieniem nowym i wielopłaszczyznowym, wymagającym pogłębionych badań teoretycznych i praktycznych.

⁴⁶ M.S. Knowles, E.F. Holton III, R.A. Swanson, *Edukacja dorosłych*, przeł. M. Habura, A. Nizińska, R. Ligus, Warszawa 2009, s. 60–69.

⁴⁷ S. Gilligan, R. Dilts, *W podróży bohatera...*, op. cit., s. 8.

⁴⁸ *Ibidem*, s. 5.

⁴⁹ *Ibidem*, s. 5–7.

⁵⁰ M. Muszyński, M. Wrona, *Teoria uczenia się egzystencjalnego...*, op. cit., s. 54–55.

Bibliografia

- Beata Marciniak, <http://beatamarciniak.pl/> [6.11.2017].
- Bennewicz M., *Podróż Bohatera_Kreta*, http://blog.bennewicz.pl/podroz-bohatera_kreta/ [6.11.2017].
- Biała Księga Komisji Europejskiej „Nauczanie i uczenie się – na drodze do uczącego się społeczeństwa”, Warszawa 1997.
- Birch A., *Psychologia rozwojowa w zarysie*, przeł. J. Łuczyński, M. Olejnik, Warszawa 2005.
- Bresser F., Wilson C., *Czym jest coaching?*, [w:] *Coaching doskonały. Przewodnik profesjonalny*, red. J. Passmore, przeł. B. Grabska-Siwiek, G. Siwiek, Warszawa 2012.
- Cellary W., *Spółczesność informacyjna czy społeczeństwo wiedzy?*, <https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/313-spoleczenstwo-informacyjne-czy-spoleczenstwo-wiedzy> [06.11.2017].
- Delors J., *Edukacja. Jest w niej ukryty skarb*, przeł. W. Rabczuk, Warszawa 1998.
- Demetrio D., *Edukacja dorosłych*, [w:] *Pedagogika*, t. 3, red. B. Śliwerski, Gdańsk 2006.
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. I, red. T. Pilch, Warszawa 2003.
- Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. VI, red. T. Pilch, Warszawa 2007.
- Erikson E.H., *Dzieciństwo i społeczeństwo*, przeł. P. Hejmej, Poznań 2000.
- Gancarz A., *Heurystyka Sokratesa*, [w:] *Paideia starożytnej Grecji i Rzymu*, red. A. Murzyn, Kraków 2011.
- Gilligan S., Dilts R., *W podróży bohatera: zasady i procesy życia pełnego sensu i znaczenia*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu – Akademia Leona Koźmińskiego” 2010, nr 1.
- Karpińska A., *Edukacja szkolna podstawą edukacji całościowej*, [w:] *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, red. S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2008.
- Kidd R.J., *The Implications of Continuous Learning*, Toronto 1966.
- Kimsey-House H., Kimsey-House K., Sandahl P., Whitworth L., *Coaching koaktywny*, przeł. M. Piechnik-Potęga, Warszawa 2014.
- Knowles M.S., Holton III E.F., Swanson R.A., *Edukacja dorosłych*, przeł. M. Habura, A. Nizińska, R. Ligus, Warszawa 2009.
- Kot S., *Historia wychowania*, t. 1, Warszawa 2010.
- Kreta 2013. Wyprawa coachingowa*, <http://coachingtravel.pl/?portfolio=kreta-2013> [24.02.2018].
- Law H., Ireland S., Hussain Z., *Psychologia coachingu*, przeł. G. Skoczylas, Warszawa 2010.
- Magiera E., *Starość w poglądach Jana Amosa Komeńskiego*, [w:] *Życie w starości*, red. B. Bugajska, Szczecin 2007.
- Marciniak Ł.T., *Pojęcie i odmiany coachingu*, [w:] *Coaching. Teoria, praktyka, studia przypadków*, red. M. Sidor-Rządkowska, Kraków 2009.
- Materska K., *Informacja w organizacjach społeczeństwa wiedzy*, Warszawa 2007.
- Misztal B., *Teoria socjologiczna a praktyka społeczna*, Kraków 2000.

- Muszyński M., Wrona M., *Teoria uczenia się egzystencjalnego i transformatywnego. Możliwości wykorzystania wiedzy andragogicznej w praktyce coachingowej*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu – Akademia Leona Koźmińskiego” 2014, nr 1.
- O nas. Norman Bennet Group, <http://coachingtravel.pl/o-nas/> [6.11.2017].
- Paryż – szkolenie Clean Coaching, <https://evenea.pl/imprezy/szkolenia/75014-paris/paryz-szkolenie-clean-coaching-100565/> [24.02.2018].
- Podwysocka J., *Możliwości wykorzystania procesu coachingu przez nauczycieli pracujących z młodzieżą*, [w:] „Z badań nad tradycją polskie pedagogiki” 2017, t. 5.
- Podwysocka J., profil LinkedIn, <https://www.linkedin.com/in/juliapodwysocka/> [6.11.2017].
- Pólturzycki J., *Edukacja ustawiczna w ujęciu Roberta Kidda, Jacques’a Delorsa i polskiej strategii z 2003 roku*, [w:] *Edukacja ustawiczna. Wymiar teoretyczny i praktyczny*, red. S.M. Kwiatkowski, Warszawa 2008.
- Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*, red. B. Harwas-Napierała, J. Trempała, Warszawa 2008.
- Smółka P., *Podejście oparte na dowodach w coachingu: istota oraz implikacje dla praktyki*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2011, nr 1.
- Sokołowska E., *Co psychologia biegu ludzkiego życia może wnieść do praktyki coachingu?*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2011, nr 1.
- Stachowiak B., *Nauczyciel andragog wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego*, [w:] *Nauczyciel andragog we współczesnym społeczeństwie*, red. W. Horyń, J. Maciejewski, Wrocław 2010.
- Thorpe S., Clifford J., *Podręcznik coachingu*, przeł. A. Sawicka-Chrapkowicz, Poznań 2013.
- Turner J.H., *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowanie*, przeł. E. Różalska, Poznań 1994.
- Wawrzyniak J., *Warsztaty biograficzne formą analizy wkraczania w dorosłość w kontekście pamięci ludzi starszych*, [w:] *Edukacja ustawiczna dorosłych w europejskiej przestrzeni kształcenia z perspektywy polskich doświadczeń*, red. M. Pakuła, A. Dudak, Lublin 2009.
- Wąsiński A., *Znaczenie generatywności w osiąganiu dorosłości przez współczesnego człowieka*, „Edukacja dorosłych” 2015, nr 1 (72).
- Wiatrowski Z., *Podstawy pedagogiki pracy*, Bydgoszcz 2005.
- Wujec B., *Geneza i definicje coachingu*, „Coaching Review. Rocznik Centrum Coachingu Akademia Leona Koźmińskiego” 2012, nr 1.
- Wyprawa z rozwojem osobistym na Krecie*, <http://normanbenett.pl/wyprawa-z-rozwojem-osobistym-na-krecie/> [6.11.2017].
- Zimmermann J., Neyer F.J., *Do we become a different person when hitting the road? Personality development of sojourners*, <http://psycnet.apa.org/buy/2013-20588-001> [24.02.2018].

Julia Podwysocka

***Travel coaching* jako forma edukacji ustawicznej ludzi dorosłych**

W artykule przedstawiłam *travel coaching* jako jedną z form edukacji ustawicznej ludzi dorosłych. Edukacja ustawiczna przejawia się w wielości form dostosowanych do procesu uczenia się w ciągu całego życia ludzi. *Travel coaching* jest rodzajem coachingu odbywającym się w czasie fizycznej podróży. Jego zadanie polega na osiągnięciu celów wyznaczonych indywidualnie przez uczestników. Pomaga w nabywaniu nowych umiejętności i kształtowaniu wiedzy potrzebnych w dorosłym życiu. Ponadto przejawia się w nauce, która ma na celu sprostanie nowym wyzwaniom potrzebnym do realizowania zadań zawodowych i osobistych ludzi. W związku z tym *travel coaching* może być nazwany formą edukacji ustawicznej.

Słowa kluczowe: *travel coaching*, edukacja ustawiczna, edukacja permanentna, edukacja dorosłych, dorosłość.

Travel coaching as a form of continuous education for adults

In my article I focused on travel coaching which is one of the forms of continuous education for adults. Continuous learning has many forms. They have connections with learning process for all human's life. Travel coaching is coaching which takes place during a journey. Its aim is to concentrate on individual goals of participants. This process helps people in building new skills and knowledge. They are needed in adult life. Such, new abilities help in realizing goals in professional and private life. For this reason we can name travel coaching as a form of continuous education.

Keywords: travel coaching, continuous education, education of adults, adulthood.

Translated by Julia Podwysocka